

A kínaiellenes populizmus kialakulóban lévő jelensége Afrikában: Zambia, Zimbabwe és Ghána példái.

Betekintés
Afrikába 13(1) 7-
27, 2021

© 2020 African Studies
Association of India
Utánnnyomások és

engedélyek:

in.sagepub.com/journals-permissions-india

DOI: 10.1177/0975087820971443

journals.sagepub.com/home/ia

Hagan Sibiri

Absztrakt

Ez a cikk a Kína-ellenes érzelmek kiemelkedő jelentőségét vizsgálja Afrikában, valamint azt, hogy miként használták fel vagy valószínűsítették meg populista stratégiaként a választási kampányokban. Az állítás szerint a Kína-ellenes populizmus a növekvő Kína-ellenes érzelmekből alakult ki, és elsősorban retorikai stratégiaként használják fel a választási támogatás megszerzésére. Különösen a hatalomra törekvő politikai szereplők hajlamosak azonosítani és deklaratív módon felidézni a kínaiellenes érzelmeket kiváltó kiemelkedő kérdéseket a politikai platformokon, hogy felhívják magukra a figyelmet és elnyerjék a választók támogatását az ugyanezekkel a kérdésekkel kapcsolatos aggodalmak miatt. A populizmusnak ez a dimenziója nem az ideológiai beállítottságon múlik, hanem nem más, mint a választási haszonszerzés érdekében kiaknázott éket verő kérdések opportunistá stratégiája. Egy ilyen kialakulóban lévő jelenség következményeit nem lehet alábecsülni. Nemcsak a bimbózó Afrika-Kína kapcsolatoknak jelent akadályt, hanem Kína globális státuszának és ambiciózus külpolitikájának is ártalmas.

Kulcsszavak

Afrika, Kína, ék kérdések, Kína-ellenes érzelmek, populizmus, Kína-ellenes populizmus, Kína-ellenes populizmus

Bevezetés

A populizmus epizódjai az utóbbi időben Afrikában életképes választási stratégiaként jelentek meg (Resnick, 2017, 2015, 2014). A felfelé ívelő tendencia közepette a dimenzió a

¹ Nemzetközi Kapcsolatok és Közügyek Tanszéke, Fudan Egyetem, Sanghaj, Kína.

Levezető szerző:

Hagan Sibiri, School of International Relations and Public Affairs, Fudan University, 220 Handan Road, Yangpu District, Shanghai 200433, Kína.

populista stratégia, amely politikai célokból felerősíti a Kína növekvő szerepével és befolyásával kapcsolatos reakciós érzelmeket. Más szóval, Kína növekvő negatív megítélése kedvező környezetet teremtett, illetve könnyű célponttá vált egyes politikai szereplők számára, hogy a Kína-ellenes retorikán lovagolva népi támogatást szerezzenek választási szerencsájük érdekében. Bár kötetnyi munka vizsgálta már széles körben a Kínára adott reakciókat és Kína megítélését Afrikában (pl. Geerts et al., 2014; Hess & Aidoo, 2015; Lektorwe et al., 2016; McCormick, 2008; Sautman & Yan, 2009), annak témája, hogy a reakciók és a megítélés negatív aspektusait hogyan használják fel ékként vagy populista stratégiaként, lényegében még nincs feltárva. Tekintettel Kína növekvő globális tevékenységének és befolyásának aktuális kérdésére, a téma tanulmányozása időszerű és szükséges. Ez a cikk a Kína-ellenes érzelmelek kiemelkedő jelentőségét vizsgálja Afrikában, és azt, hogy miként használták fel vagy materializálták populista stratégiaként választási célokra. Három ország (Zambia, Zimbabwe és Ghána) esetét vizsgáljuk, és arra összpontosítunk, hogy a növekvő Kína-ellenesség hogyan vált kiemelkedővé, majd hogyan használták ki választási célokra. Az eseteket elsősorban az Afrobarometer legutóbbi, 2016-os, Kínáról Afrikában végzett percepciók felmérése alapján választottuk ki, amely a három országot azon országok közé sorolta, ahol Kína befolyását magasnak ítélik. Emellett Kína szerepvállalása és tevékenysége ezekben az országokban vitatott volt, és széles körű közfigyelmet és a nemzetközi média vizsgálatát vonta magára. Ugyanilyen fontos tényező az is, hogy azon kevés afrikai ország közé tartoznak, ahol a közelmúltban olyan választásokat tartottak, ahol Kína a választási diskurzus aktuális témájává vált.¹

Kezdetől fogva elengedhetetlen annak megértéséhez, hogy a politikai versenyben hogyan politizálódnak és merülnek fel a kérdések a választási versenyben, hogy megértsük, hogyan alakultak ki Kína-ellenes érzelmelek a politikai versenyben. Hobolt és de Vries (2015) a kérdések kialakulásának és politizálódásának a többpártrendszerekben történő feltárása során azt állította, hogy az ellenzéki pártok vagy a politikai verseny domináns dimenziójában vesztes politikai pártok ösztönözve vannak arra, hogy olyan kérdéseket mozgósítsanak és népszerűsítsenek, amelyek potenciálisan képesek megbontani a politikai egyensúlyt, hogy potenciális választási szerencsájüket arassák vagy javítsák. Hobolt és de Vries modelljére támaszkodva ez a cikk azt állítja, hogy a politikai szereplők, akik főként azokban az országokban törekszenek a hatalomra, ahol Kína jelenléte vitatott, hajlamosak retorikailag felhánytorgatni a Kína-ellenes érzelmelek kiemelt kérdéseit, vagy polarizáló retorikai álláspontot foglalnak el a kínaiak növekvő szerepének és befolyásának témájában a kampányplatformokon, hogy elnyerjék az ugyanezen kérdések miatt aggódók figyelmét és választói támogatását. Lényegében, míg egyes kormányok a kínai segélyekhez vagy fejlesztési támogatáshoz folyamodhatnak, hogy teljesítsék a politikai ígéreteket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy kedvezőek maradjanak és megtartsák a hatalmukat, addig a hatalomra törekvő ellenzéki politikai szereplők inkább hajlamosak arra, hogy Kína vitatott tevékenységének és befolyásának érzelmeiket kiváltó kérdéseit "éket verő témaként" vigyék előre választási céljaik elérése érdekében. Az ék kérdés meghatározása ebben az összefüggésben "olyan retorikai stratégia, amely általában a társadalmi aggodalomra összpontosít, és amelyet szándékosan úgy alakítanak ki, hogy politikai előnyök megszerzése érdekében megosztja a párt szavazóit és polarizálja a közvéleményt" (Wiant,

2002, 276. o.). Az éket képező témák felhasználásának célja, amelyet általában a média tesz aktuálissá, elsősorban az, hogy a választások megnyerése érdekében mozgósítsa a támogatókat (Wiant, 2002). Ennek fényében a következőkben azzal érvelünk, hogy a Kína-ellenes érzelmek felemelése és szítása olyan ékkel kapcsolatos felhívás, amellyel olyan választópolgárokat akarnak magukhoz vonzani vagy meggyőzni, akik

aggódnak, vagy annyira elégedetlenek Kína vélt megmagyarázhatatlan tevékenysége és befolyása miatt az országban. A Kína-ellenes populizmus tehát egy olyan kényszerítő éket verő kérdés, amely képes a "félelemre" apellálni és mély éket verni a szélesebb választási koalícióba a szavazók mozgósítása érdekében. A Kína-ellenes populizmusra való támaszkodás alapvetően hatékony választói mozgósítási stratégiának tekinthető, mivel szélesebb körben is vonzó, mivel a közvélemény növekvő aggodalmait és a Kínával kapcsolatos negatív megítélést kiemeli és hangsúlyozza.

A cikk további része öt részből áll. Először rövid áttekintést nyújt a populizmusról és annak megjelenéséről az afrikai politikai kontextusban. Ezt követi a Kína-ellenes érzelmek általános felerősödésének és a Kína-ellenes populizmus vonzerejének felületes áttekintése. A harmadik rész felvázolja Kína vitatott kérdését Afrikában és annak következményeit. Ebben a részben három ország esettanulmányát vizsgáljuk. A negyedik rész összefoglaló vázlatot ad arról, hogy a Kína-ellenes érzelmek éket verő kérdése hogyan alakul át a politikai szintéren. Az utolsó rész a záróelemzés és a jövő útja.

A populizmus és megjelenése az afrikai politikai kontextusban

Bár a populizmusról szóló történelmi szakirodalom kiterjedt, a populista stratégia közelmúltbeli sorozata szerte a világon, amely néhány következetes választási eredményhez vezetett, újra fellendítette a populizmus és a mögöttes magyarázatok tudományos elemzését. E tekintetben a populizmus és annak a globális politikában való elterjedtsége az utóbbi időben jól dokumentált, beleértve olyan részletes diskurzuselemző kézikönyveket, mint a Kaltwasser et al. által szerkesztett *The Oxford Handbook of Populism* (2017) és a de la Torre által szerkesztett *Routledge Handbook of Global Populism* (2018). A kiterjedt elemzés és használat ellenére a populizmus konnotációja szigorúan vitatott. Változatosan definiálták ideológiaként, politikai stratégiaként és diszkurzív stílusként (Gidron & Bonikowski, 2013). A fogalmi viták ellenére a populizmusnak politikai és kulturális jelentése és implikációja egyaránt van, amely a "nép" hatalmát egy cél érdekében előremozdítja (Boyte, 2012). Ennek megfelelően a "hatalmat a népnek" és a "visszavenni az irányítást" kifejezés a populisták hatékony tipikus gyűjtőmondatává vált (Jansen, 2015; Kallis, 2018). Napjainkban megnyilvánulva, a "visszavettük az irányítást" és a "hatalmat a népnek" populista retorikai stratégiája az Egyesült Királyság (UK) Európai Unióból való kilépésre irányuló szavazása és Donald Trump választási győzelme során vált hatékonyvá. Hasonlóképpen, a populista üzenet hullámát meglovagolva választották meg Lopez Obradort, Imran Khant és Jair Bolsonarót Mexikóban, Pakisztánban és Brazíliában. Ez a néhány eset összességében a populizmus elterjedtségét és az emberek mélyeséges aggodalmainak választási célokra való felhasználására irányuló retorikai stratégiát mutatja be világszerte.

Az afrikai politikai kontextusban, bár a populizmus történelmileg kevésbé jelenik meg a szakirodalomban (Carbone, 2005), a közelmúltban széles körű tudományos elemzésekben részesült, köszönhetően az azonosított eseteknek, például Ugandában (Carbone, 2005; Resnick, 2017); Dél-Afrikában (Obikili,

2018; Resnick, 2015); Szenegálban, Zambiában, Kenyában és az Egyesült Államokban.

Botswana (Resnick, 2015); Ghána (Resnick, 2017; Rothchild & Gyimah-Boadi, 1989); és Burkina Faso (Martin, 1987; Resnick, 2017; Rothchild & Gyimah-Boadi, 1989). Nagyjából a populizmus két hulláma figyelhető meg az afrikai politikai szakirodalomban. A populizmus első hulláma az 1980-as években jelent meg populista puccsok formájában, ahol a katonai vezetők gyakran azt állítják, hogy a köz érdekében és a "nép ellensége", azaz a független korszak és a korábbi gyarmati hatalmak politikai elitje ellen cselekszenek. A második hullámot az 1990-es években és a 2000-es évek elején a politikai liberalizációból, valamint a gazdasági és demográfiai trendek változásából eredő ideológiai diskurzusok uralták (Resnick, 2017). E két hullámot összességében "a demokratikus kísérletekben való csalódás és a szegény tömegektől elszakadtnak tűnő korrupciós elit megjelenése váltotta ki" (ibid. "Conclusion", 1. bekezdés). A kortárs afrikai populista stratégiák összetevőit tehát Danielle Resnick a következőképpen fogalmazza meg:

Az Afrikában megfigyelhető kortárs populista stratégiák összetevői négy kulcsfontosságú elemet tartalmaznak: (1) a városi szegényekkel való közvetetlen kapcsolat, amelyet a karizma és a szociokulturális teljesítmény segít; (2) elitellenesség, amely gyakran választja el a "népet" a hatalomtól; (3) gazdaságilag eklektikus, de viszonylag programszerű üzenet, amely következetesen a városi szegények számára fontos foglalkoztatás és szolgáltatások előmozdítására összpontosít; és (4) a városi szegényekhez intézett domináns felhívások kombinációja az etnikai, nyelvi és vallási vonzalmakkal, amelyek célja a vidéki szavazók egy kiválasztott, de jelentős csoportjának mozgósítása. Míg az előbbi két jellemző szépen kiegészíti a világ más régióiban tapasztaltakat, az utóbbi kettő az afrikai kontextustól némileg jobban különbözik (Resnick, 2017).

Dióhéjban összefoglalva, a populizmus Afrikában akkor létezik, ha az ideológiai diskurzus és a szociokulturális előadások által befolyásolt politikai stratégiaként jelenik meg (ibid.). Ennek fényében a szakirodalom nagyrészt figyelmen kívül hagyta vagy nem jól körülhatárolta a populista dimenziót, amely a Kína-ellenes érzelmek azonosítását és felemelését választási célú ékként használja fel. Ez a cikk a Kína-ellenes érzelmek és az ebből eredő Kína-ellenes populizmus kontextusba helyezésével járul hozzá az afrikai politikai kontextusban.

A növekvő Kína-ellenesség és a Kína-ellenes populizmus vonzereje

Az elején hasznos kontextusba helyezni a "Kína-ellenes érzelmeket". Ez a fogalom itt a kínaiak egy adott országban való közvéleménybeli elégedetlenségére, elégedetlenségére vagy negatív megítélésére utal, például a kínai üzleti és befektetési gyakorlatra és tevékenységekre, kereskedelmi és merkantilista tevékenységekre, politikai intézkedésekre, segélyezési politikákra és kétoldalú megállapodásokra. Ennek ellenére a Kína-ellenesség önmagában nem új keletű, jól ismert és gyakran dokumentált jelenség. A múltban "visszhangra talált az Atlanti- és a Csendes-óceánon túl" (Harris, 2006, 177. o.). Ausztráliában például a növekvő kínai migránsok és az aranymezőkre való belépés, valamint a XIX. század végén folytatott kereskedelmi tevékenységek

Kína-ellenes érzelmek, amelyek később fontos szerepet játszottak a munkásosztály kínaiellenes mozgósítási kampányában (Markey, 1978). Az Egyesült Államokban a 19. század közepén a nagyszámú kínai bevándorló szintén felszította a kínaiellenes érzelmeket, amelyek végül az "1882. évi kínai korlátozó törvény" és más későbbi szigorú jogszabályok kihirdetéséhez vezettek (Campi, 2004; Chang, 2012). Mianmarban a belpolitikai feszültségek 1968-ban kínaiellenes zavargásokhoz, majd 1988-tól a kínaiellenes érzelmek ezt követő megugrásához vezettek (lásd Fan, 2014, 2012). Az elmúlt néhány év tendenciái azonban riasztóak, mivel a kínai-ellenes érzelmek világszerte folyamatosan megjelennek még a legkevésbé gyanús régiókban is. Szomszédai közül Kína területi követelései felerősítették a Kína-ellenes érzelmeket, különösen a Fülöp-szigeteken, Vietnamban és Japánban. Japánban például 2016-ban 86 százalékra nőtt a Kínával kapcsolatos negatív megítélés (Pew Research Centre, 2016).

Ma, amikor a kínai befektetők, vállalatok, munkavállalók és migránsok egyre láthatóbbá váltak a tengerentúlon, tevékenységük nagy figyelmet keltett, beleértve néhány kihívást és ellentmondást is. A Kína gazdasági (beruházási és kereskedelmi) és foglalkoztatási fenyegetettségének megítéléséből eredő félelmek erős erővé váltak, és világszerte alakítják Kína megítélését. Ausztráliában a Kína bővülő beruházásaival kapcsolatos aggodalmak miatt az ausztrálok bizalma Kína iránt rekordalacsony (lásd Lowy Institute, 2019). Hasonlóképpen, a Kína kereskedelmi és befektetési gyakorlatával kapcsolatos aggodalmak azt eredményezték, hogy az Egyesült Államok Donald Trump vezetésével jelentősen eszkalálta a Kínával kapcsolatos nézeteit és retorikáját. Emellett a közép-ázsiai Kirgizisztán államban Kína növekvő gazdasági befolyása válaszul növekvő Kína-ellenességhez vezetett (Swanström & Nyrén, 2017). Hasonlóképpen, Délkelet-Ázsiában a kínai befektetések és munkavállalók beáramlása Indonéziában (Danubrata & Suroyo, 2017) és Malajziában (Wai, 2018) is fellángoltatta a Kína-ellenes érzelmeket. Afrikában is nőnek a Kína-ellenes érzelmek.² Bár a kiváltó okok Afrikában változatosak, többnyire Kína növekvő szerepével és befolyásával kapcsolatos aggodalmakból erednek. A Kína-ellenes érzelmek fenti növekvő epizódjainak újdonsága a Kína-ellenes populizmus megjelenése a folyamatban. Így, bár a Kína-ellenesség önmagában nem új jelenség, a közelmúltban kialakult populista politika általában véve új tapasztalat. Más szóval, a kínaiellenes érzelmek növekvő eseteinek következménye a populista eszméknek kedvező környezet megteremtése.

Žižek (2006, 555. o.) szerint a populista stratégia lényege, hogy "a bajok oka végső soron soha nem a rendszer mint olyan, hanem a betolakodó, aki megrontotta azt". Ez az analóg gondolkodásmód teszi az elégedetlenkedőket fogékonyvá a populista stratégiák hatására. Napjainkban a populista stratégiák újbóli megjelenése a globális politikában egybeesett azzal a jelenséggel, hogy a többek között a globalizáció és a bevándorlás jelenlegi hullámai miatt elégedetlen emberek hangot adnak aggodalmaiknak. Ahogyan a "visszavenni az irányítást" kiáltás az Egyesült Királyság "leave" kampányában és Donald Trump megdöbbentő győzelmében is hatásos volt, úgy a "visszavenni az irányítást" a kínaiaktól is hatékony politikai támogató kiáltássá vált. Malajziában például Mohammad miniszterelnök a 2018-as választási kampány során a kínaiellenes retorikára támaszkodott azzal a fogadalommal, hogy hatalomra kerülése esetén megvédi a malajziai érdekeket a kínai befektetések befolyásának megugrásától (Wai, 2018). Indonéziában szintén a

a kínai befektetések vélt befolyása Widodo elnök ellen a 2019-es választási kampányprogramban a választási riválisai által indított kampány egyik fő támadási irányvonalává vált (Griffiths, 2018). Hasonlóképpen, Kína növekvő befolyása a Maldív-szigeteken 2018-ban választási témává vált. Mind a Maldív-szigeteken, mind Malajziában az a hivatalban lévő párt, amelyik a Kína felé való nyitottság éket verő kérdésének célpontja volt, elvesztette a választást. A dél-ázsiai Srí Lankán a 2019. novemberi választás újabb példa a Kína-ellenes érzelmek politikájára. Bár a nemzetbiztonsági kérdések voltak a választások vezető aktuális témái, a versengő jelöltek releváns kampánytémává tették azt a kérdést, hogy miként lehet szembeszállni Kína növekvő befolyásával az országban, hogy elnyerjék az ország Kínához fűződő szoros politikai és gazdasági kapcsolata miatt aggódó választók támogatását (Reuters, 2019).

Az ázsiai-csendes-óceáni térségen túl a Kína-ellenes populizmus vonzereje Afrikában alakult ki. Kenyában például a helyi kereskedők kínai kereskedelmi tevékenységgel kapcsolatos aggodalmaira adott populista válaszként egy parlamenti képviselő (Charles Njagua) 2019 júniusában felfokozta és szította az érzelmeket azzal, hogy tömegdemonstrációt vezetett a kínai kereskedők ellen, és ultimátumot intézett a kormányhoz a kínai kereskedők kiutasítására a városi piacokon (Kimuyu, 2019). Jelzésértékű, hogy a kínai tevékenységekkel és befolyással kapcsolatos viták és viták a legtöbb afrikai országban ~~mindig~~ ^{mindig} vannak a nyilvános és a tömegmédiá platformjain. Bár az ilyen viták és nézetek nem feltétlenül képviselik a szélesebb nézeteket, végül populista politikai eszközként mégis bekerülnek a politikai diskurzusba. Például Sautman és Yan (2012) tanulmánya, amely azt a széles körben elterjedt állítást vizsgálta, hogy a kínai vállalatok elítélt munkásokat alkalmaznak Afrikában, megállapította, hogy az ilyen megalapozatlan, széles körben elterjedt állításokat gyakran hátsó szándékkal, például politikai támogatás céljából terjesztik. Ez azt mutatja, hogy a Kína-ellenes populizmus vonzereje jelentős, ami egybeesik azzal, hogy sok afrikai megítélése megváltozott Kína növekvő szerepével és befolyásával kapcsolatban. A következő szakasz a Kína Afrikában való szerepvállalásának vitatott kérdését tárgyalja. Ezután megvizsgál néhány esetet annak bemutatására, hogy a Kína-ellenes érzelmek kiemelkedő tényezőinek szítása hogyan vált a populista retorikai stratégia részévé, főként a hatalomra törekvők által, hogy a választási szerencsájük érdekében népi támogatást szerezzenek.

Kína vitatott kérdése Afrikában és annak következményei

A 2000-ben létrehozott Kína-Afrika Együttműködési Fórum (FOCAC) kezdete óta az Afrika-Kína két- és többoldalú kapcsolatok megszilárdultak és kiszélesedtek. A kapcsolatok azóta egyre nagyobb stratégiai és gazdasági jelentőségre tettek szert a magas szintű diplomáciai fórumok, az új segélyezési kapcsolatok, a növekvő kereskedelmi és befektetési kapcsolatok, valamint a gyakori kulturális és személyes csereprogramok révén. Jelenleg Kína Afrika legnagyobb kereskedelmi partnere, és várhatóan néhány éven belül Afrika legfontosabb közvetlen befektetőjévé válik (Sun et al., 2017).

Dióhéjban összefoglalva, Kína növekvő afrikai szerepe az elmúlt néhány évben rendkívüli módon érezhető volt és továbbra is érezhető, mivel a nagy nyugati országok és külső partnerek, akik a múltban a középpontban voltak, most kénytelenek Kína jelenlétével megküzdeni. Így sok afrikai üdvözölte és elismerte Kína hozzájárulását, különösen a kínai vállalkozások és befektetési tevékenységek pozitív társadalmi-gazdasági hatását a kontinensre. Nigériában például egy kínai üzletember figyelemre méltó módon törzsfőnöki címet kapott a kínaiak pozitív üzleti befolyásának elismeréseként a régióban (Abubakar, 2019). Az afrikai vezetők is felkarolták Kínát - ezt jól példázza a 2018-as FOCAC-csúcstalálkozó, ahol szinte az összes afrikai vezető Pekingben gyűlt össze, miközben Németország és az Egyesült Királyság vezetői ugyanolyan átfogó küldetéssel keresztezték Afrikát, hogy nagyobb gazdasági együttműködésre, valamint az afrikai vállalkozások és befektetések előmozdítására törekedjenek (Sibiri, 2018).

Paradox módon azonban, míg az afrikai vezetők következetesen dicsérik az országaik és Kína közötti meleg kétoldalú kapcsolatokat, és elkötelezettséget vállalnak a bimbózó kapcsolat további elmélyítése mellett, ugyanez nem mondható el a lakosság szélesebb rétegéről. Más szóval, a kormányzó elit szokatlan nyitottsága Kína felé, párosulva Kína vélt megmásíthatatlan tevékenységével és befolyásával, bizonyos következményekhez vezetett a Kínával szembeni negatív érzelmek és a kínai jelenléttel szembeni növekvő ellenállás formájában a lakosság részéről. Ezt leginkább úgy lehetne leírni, mint a kínaiak és az afrikaiak közötti növekvő "társadalmi konfliktus" esetét, különösen a gazdaságilag hátrányos helyzetű régiókban élőkét, akiknek az érdekeit és elvárásait nem elégíti ki a kínai jelenlét. Az ilyen társadalmi konfliktus következményei a növekvő antagonizmus és a dühös találkozások, mivel a kínai gazdasági érdekek és üzleti jelenlét a helyiek kárára virágzik. Ez Afrika-szerte visszahatásokat és mélyen gyökerező aggodalmakat váltott ki, amelyek időnként veszélyes Kína-ellenes retorikát, erőszakos összecsapásokat és egyes esetekben a kínai munkavállalók és ingatlanok elleni kegyetlen támadásokat eredményeztek.

Dél-Afrikában a kínai üzleti és befektetési tevékenységgel kapcsolatos negatív megítélés gyakorlat a kínai vállalkozások elleni támadásokhoz vezetett (lásd Kuo, 2017). Hasonlóképpen, a kínai befektetések helyi gazdaságra nézve káros megítélése kedvezőtlen reakciókat váltott ki olyan országokban, mint Lesotho, Zambia és a Kongói Demokratikus Köztársaság (Hellström, 2009). Emellett a kínai vállalatok tisztességtelen és kedvezőtlen munkaügyi politikájával kapcsolatos aggodalmak is közfelháborodást váltottak ki a kínaiak kenyai jelenlétével kapcsolatban (Wafula, 2018). Továbbá a kínaiakkal kapcsolatos aggodalmak, amelyek szerint a kínaiak átveszik a helyiektől a munkahelyeket, és a kínai vállalatok nem bővítik a foglalkoztatási lehetőségeket, negatív megítélést tápláltak egyes afrikai országokban (lásd Gong 2007; Wegenast et al., 2017). Bár Sautman és Yan (2015) empirikusan cáfolta az ilyen állításokat, a széles körben elterjedt felfogás jelentős Kína-ellenes érzelmeket keltett. Emellett a kínai kitermelési tevékenységgel kapcsolatos aggodalmak és a kínai erőforrások "kizsákmányolási" menetrendjének megítélése a legtöbb afrikai országban vitát váltott ki (*Economist*, 2011).

Lényegében Kínát Afrikában egyszerre értékelik és kritizálják. Míg Kína növekvő szerepének pozitív hatásai a kontinens legtöbb részén érezhetőek, addig

Kína növekvő szerepét és befolyását sokan szinte egyformán nehezményezik (lásd az 1. táblázatot).³ Egyszerűen fogalmazva, ugyanazok a tényezők, amelyek

1. táblázat. Az afrikaiak Kína-képét alakító tényezők

Pozitív kép	Negatív kép
Kína infrastrukturális beruházásai -32%	A kínai termékek minősége -35%
A kínai termékek ára -23%	Munkahelyek vagy vállalkozások elvételea
helyiektől -14%	Kínai üzleti befektetések -16%
Kínai üzleti befektetések -16%	Kínai nyersanyag-kitermelés Afrikából
Kína támogatása a nemzetközi ügyekben -6%	-10%
Kína be nem avatkozási politikája	Kínai földrajzi tevékenységek -7%
A kínai emberek/ kultúra megbecsülése -2%	-5%
Egyéb tényezők	Akínaiak viselkedése az országban -6%
	Kína támogatása a nem demokratikus uralkodóknak -4%
	Mástényezők -22%

Forrás: Afrobarometer felmérés 2016.

hozzájárultak Kína Afrikában betöltött befolyásának bővüléséhez, az Afrika-Kína elkötelezettséget vitássá tették. Két közelmúltbeli felmérés talán összefoglalja Kína vegyes afrikai reakcióját. Míg az Afrobarometer 2016-os percepció felmérése azt mutatta, hogy az afrikaiak többsége kedvezően ítéli meg Kína gazdasági és politikai befolyását Afrikában, addig egy korábbi, Geerts et al. által készített tanulmány (2014) az afrikaiak általános negatív megítélését mutatta a kínai üzleti gyakorlatokkal kapcsolatban.

Dióhéjban, a Kína megítélését alakító tényezők azt mutatják, hogy a Kína-ellenesség mindenütt jelen van Afrikában. Ennek következménye az a kedvező környezet, amely egyes politikai szereplők számára létrejött, hogy Kína vitatott tevékenységével és növekvő befolyásával kapcsolatos érzelmeket szítsanak, hogy választási programjukat előmozdítsák. Így a politikai szereplők, főként a hatalomra törekvők, a kínai befolyás és a "kizsákmányolás" populista retorikáját használva hajlamosak a Kínával kapcsolatos negatív megítélés háttérében álló kiemelkedő kérdéseket választási célokra kihasználni. A következő alfejezetek tömören megvizsgálják három olyan esetet, amikor a növekvő Kína-ellenesség hogyan vált kiemelkedővé, majd hogyan használták ki populista stratégiaként. Ezt a médiajelentések, választási kiáltványok, politikai beszédek és korlátozott számú félig strukturált interjúk elemzésével érjük el. A ghánai esetet a szerző empirikus tanulmánya egészíti ki a ghánai kínai bányászati tevékenységekről.

Zambia: Michael Sata és a Hazafias Front Párt

A zambiai Hazafias Front Párt (PFP) vezetője, Michael Sata elnökválasztási kampányában hatékonyan alkalmazta a kínaiellenes populista stratégiát. Az éket verő vonzerő része volt az a fogadalom, hogy megválasztása esetén kitoloncolja a külföldi befektetőket és üzlettulajdonosokat, elsősorban a kínaiakat. A nyilvános vitákat felelevenítve Sata kampányüzeneteiben a kínai befektetőket az ország természeti erőforrásainak "kizsákmányolóinak" állította be. Emellett a kínaiakat "fertőzötteknek" bélyegezte, és a kínai vállalatokat "rabszolgamunka" gyakorlásával vádolta, és ennek megfelelően megígérte az érintett választóknak, hogy megválasztása esetén nemcsak a kínaiak kitoloncolását fogja végrehajtani,

használni egy olyan adórendszert is bevezet, amely megakadályozza, hogy a kínai¹⁹ befektetők hazatelepítsék jövedelmüket az országból. A

a Kína-ellenes ékkel való kecsegtetés odáig ment, hogy a Tajvannal való diplomáciai kapcsolatfelvétel révén az "Egy Kína-politika" felborításával fenyegetett (Hanauer & Morris, 2014, p. 58). Az érdekes kérdés az, hogy hogyan kezdődött a kínaiellenes retorika vonzereje?

Zambia és Kína 1964 októberében, néhány nappal azután, hogy Zambia függetlenné vált Nagy-Britanniától, hivatalos diplomáciai kapcsolatot létesített. Zambia azóta Kína egyik diplomáciai szövetségeseként szolgál Afrikában, és Kína Afrika-politikájának egyik ugródeszkája. Kína emellett jelentős szerepet játszott Zambia infrastruktúrájának bővítésében, valamint fontos befektetési forrás és kereskedelmi partner. A kínai külügyminisztérium honlapja megjegyzi, hogy több mint 500 kínai befektetésű vállalkozás működik Zambiában a bányászat, a gyártás, az infrastruktúrafejlesztés és a mezőgazdaság területén. Kína növekvő szerepe és befolyása az országban azonban nem mentes a kihívásoktól és ellentmondásoktól. A kínai beruházási tevékenységek, amelyek jelentős mértékben a bányászat (rézbányászat) és az építőipar felé tolnak el (lásd Beyongo, 2017; Kragelund, 2009), kedvezőtlen reakciókat váltottak ki.

Afrika legnagyobb réztermelőjeként a réz továbbra is a zambiai gazdaság fő támasza, amely a teljes export mintegy háromnegyedét adja, és a kormányzati bevételek nagy részét teszi ki (Világbank, 2015). Kína 1998-ban lépett be az ágazatba, amikor az állami tulajdonú China Nonferrous Metals Corporation többségi részesedést szerzett a *chambishi* rézbánya területén. A felvásárlás óta a kínai vállalatok bányászati területen folytatott munkaügyi politikája és gyakorlata (lásd Human Rights Watch, 2011) a kínai jelenléttel szembeni aggodalmak és kritikák fő mozgatórugójává vált, ami időnként erőszakos összecsapásokhoz vezetett. 2005-ben például a mélyen gyökerező aggodalmak káoszba és zavargásokba torkolltak egy halálos bányarobbanás és egy későbbi lövöldözés után az egyik kínai tulajdonú bányauzemben, *Chambishiben*. A két eset, amely több mint 50 zambiai munkás halálát okozta (Human Rights Watch, 2011; Langan, 2018; Leslie, 2016), a Kína-ellenes érzelmek további fellángolásához vezetett. Emellett a helyi vállalkozások a kínai kereskedők és vállalkozások növekvő jelenlétét, amelyekről úgy vélik, hogy olcsó árukat és szolgáltatásokat kínálnak, közvetlen fenyegetésnek tekintik üzleti létükre nézve (Hare, 2007). Dióhéjban összefoglalva, a rézágazatban egyre növekvő kínai befolyás, beleértve az érzékelt kizsákmányolást és a tisztességtelen munkaügyi gyakorlatot, valamint a helyi gazdaságra gyakorolt érzékelt kínai dominanciát, egyéb tényezők mellett, összességében széles körben aggodalomra ad okot a kínai jelenléttel szemben, ami a kínaiellenes érzelmek felerősödéséhez vezetett. Ezek az aggodalmak Hu Jintao elnök zambiai állami látogatása során tömeges tiltakozásban nyilvánultak meg (Leslie, 2016).

A növekvő kínaiellenes érzelmek tetőpontja egy olyan populista eszmék platformja, ami végül a választások során kritikusan fontosnak bizonyult. A fő ellenzéki PFP vezetője, Sata a kínaiellenes retorika köré csoportosította üzenetét. Egy megosztó és ellentmondásos beszéd, amelyet a Harvard Egyetemen tartott a kínai befektetésekről Zambiában, például azonnal népszerűvé és a nyilvános politikai viták tárgyává vált Zambiában (Lusakatimes.com, 2007). A Kína-ellenes retorika folyamatos használata a kampányplatformokon sok választópolgárnak tetszett, ami nagy támogatottságot és kritikus követőket szerzett Sata és a PFP számára. A megnyert támogatói

a kínai vállalatok és üzleti gyakorlatok miatt felháborodott városi kereskedők és bányászok (lásd Hellström, 2009). Sata megnyerte a Szabad Szakszervezetek Szövetségét és más prominens szakszervezeti vezetőket is (Gadzala, 2010). A Kína-ellenes populista stratégia lényegében sok választónak tetszett, és Sata nagyon népszerűnek bizonyult, különösen azokon a területeken, ahol a legtöbb kínai van jelen, vagyis a Copperbelt régióban és a fővárosban, Lusakában (lásd Human Rights Watch, 2011). A kínaiellenes populista hullámot meglovagolva Sata és a PFP 2011-ben megnyerte az elnökséget.

Zimbabwe: Nelson Chamisa és a Demokratikus Válozásért Mozgalom

A zambiai Michael Sata példájából merítve a zimbabwei Mozgalom a Demokratikus Válozásokért Párt (MDC) vezetője, Nelson Chamisa is a kínaiellenes populista stratégiát alkalmazta ékként a 2018-as elnökválasztási kampányprogramjában. Chamisa kampányának középpontjában az a fogadalom állt, hogy elnökké választása esetén "kiutasítja" a kínai befektetőket Zimbabwéból, és felmondja a Kínával kötött, tisztességtelennek ítélt kétoldalú megállapodásokat. Ez figyelemre méltó fordulat volt, figyelembe véve a régóta ápolott zimbabwei-kínai kapcsolatokat.

A két ország közötti kapcsolatok az 1979-es felszabadulás napjaira nyúlnak vissza, a hivatalos kétoldalú kapcsolatok Zimbabwe függetlenségének napján, 1980 áprilisában jöttek létre. Robert Mugabe közel négy évtizedes vezetése alatt a kapcsolat Kína egyik legjelentősebb afrikai kapcsolatává vált. Például Zimbabwe azon törekvése, hogy a nyugati szankciókból eredő belpolitikai kihívások miatt erősítse az Ázsiával való erős kétoldalú és gazdasági kapcsolatokat, 2003-ban a "Look East Policy" hivatalos meghirdetéséhez vezetett. A politika azonban kizárólag Kínára összpontosított (lásd Friedrich-Ebert-Stiftung, 2014). Ez azt eredményezte, hogy Kína Zimbabwe kulcsfontosságú gazdasági partnerévé vált - a legnagyobb beruházási forrásként és az egyik legfontosabb kereskedelmi partnerként.

A szorosabb kapcsolatok hátterében Kínát folyamatosan azzal vádolják (az országon belül és kívül egyaránt), hogy az elmúlt évtizedekben gazdasági és biztonsági segélyek révén, elszámoltathatóság nélkül erősítette a "korrup" ZANU-PF-kormányt. A romló hazai gazdaságot is a kínai jelenlétnek tulajdonítják. A közös téma az volt, hogy a kínai befektetések ellenére a helyi gazdasági helyzet miért nem javul évtizedek óta elhanyagolható mértékben.⁴ Emellett a kínai befektetések és üzleti tevékenységek jellege bizalmatlanságot és jelentős aggodalmakat kelt Kína befolyásával kapcsolatban. Kínát vádolták az erőforrások kiaknázásával, a helyi vállalkozásokkal való tisztességtelen versennyel, alacsony költségű és rossz minőségű árukkal, valamint a tisztességtelen munkaerő-politika gyakorlásával. A növekvő Kína-ellenesség a populáris kultúrában is megjelent, zenészek fejezték ki az aggodalmak egy részét, többek között úgy ábrázolva Kínát, mint "kizsákmányolót", miközben gúnyolódtak a kormány Kínával való szoros kapcsolatán (lásd Musanga, 2017).

Zambiához hasonlóan a növekvő Kína-ellenesség kedvező környezetet teremtett a populista eszmék számára. Mugabe elnök hivatalából való eltávolítását követően, amelyről azt feltételezték, hogy Kína támogatta (Vines,

2017), Nelson Chamisa és az MDC párt felerősítette a kormány Kínával fenntartott szoros kapcsolatait, beleértve a tisztességtelennek vélt kétoldalú megállapodásokat is. A széles körben elterjedt aggodalmakat a 2018-as választásokon ékként kihasználva Chamisa egyenesen Kína-ellenes populista retorikát fogalmazott meg. A 2018-as május elseje alkalmából a fővárosban, Hararében tartott nagygyűlésen mondott beszédében Chamisa kijelentette:

Láttam az üzleteket, amelyeket "Ngwena" [Mnangagwa elnökre utalva] kötött Kínával és másokkal, és amelyekkel szorgalmasan fosztogatják az ország erőforrásait. Azt mondtam, hogy szeptembertől, amikor hivatalba lépek, fel fogom hívni a kínaiakat, és megmondom nekik, hogy az általuk aláírt megállapodások elfogadhatatlanok, és hogy térjenek vissza az országukba.⁵

A kínaiellenes populista retorika átvétele Chamisa népszerűségét és figyelmét nemcsak a helyi médiában, hanem a nemzetközi sajtóban is növelte. A CNBC hírportálja szerint a Chamisa által alkalmazott stratégia vélhetően az ellenzéki politikai bázist szólította meg, mivel azt az egyre növekvő frusztrációt használta ki, hogy a kínai megmakacsolható hitelek és befektetések nem előnyösek, valamint károsak a helyi gazdaságra nézve (BBC, 2018; Crabtree, 2018). A Kína-ellenes populista stratégia így országszerte számos kampánygyűlésen mozgósította az érintett választókat és az MDC politikai bázisát. Bár Chamisa végül elvesztette a 2018. júliusi választást, a megszerzett szavazatarány a legmagasabb volt az ellenzéki pártok és jelöltek közül a zimbabwei elnökválasztások függetlenség óta eltelt történetében. Bár a nyilvánvaló választási sikert nem lehet teljes mértékben Chamisa Kína-ellenes populista stratégiájának tulajdonítani, a megközelítés mégis vonzó volt a Kína növekvő szerepe és befolyása miatt az országban csalódott választók számára országszerte.

Ghána: A "Kína-ügy" és a politikai pontokért folytatott versenyfutás

A diplomáciai kapcsolatok 1960. júliusi felvétele óta Kína nagy szükségletű segítséget nyújtott Ghánának a számos fejlesztési kihívás leküzdéséhez. Ugyanakkor a ghánaiak Kína ghánai szerepvállalásának fogadtatásában jelentős változások történtek. Az országban folytatott kínai tevékenységek vitathatóvá váltak, és Ghánát egy újabb afrikai országgént sorolták be, amely neheztel a növekvő kínai tevékenységekre és befolyásra. A helyi kereskedők és kereskedőszervezetek az utóbbi időben kifejezetten kifejezték nemtetszésüket a kínai kereskedők növekvő belépése miatt (Lampert & Mohan, 2014; Marfaing & Thiel, 2013). Ettől függetlenül Kína legvitatottabb kérdése Ghánában a kínai részvétel a bányászati ágazatban. A 2016-os Afrobarométer-felmérés ugyanis azt mutatja, hogy a Kínáról mint nyersanyag-kitermelőről alkotott kép igen domináns Ghánában, mint bármely más afrikai országban. Afrika legnagyobb aranytermelőjeként Ghána nemcsak a multinacionális bányavállalatok, hanem a kínai merkantilista érdekek számára is vonzó. Ennek következménye a kínaiak megjelenése a kisipari aranybányászatban, annak ellenére, hogy a ghánai törvények kifejezetten tiltják a külföldieknek a kisipari bányászatban való részvételt.⁶ 2010-től kezdődően a

a ghánai kínai bányászok száma exponenciálisan nőtt, ami egyes tanulmányokat arra késztetett, hogy összehasonlítsák a XIX. és XX. században az Egyesült Államokba, Ausztráliába és Dél-Afrikába irányuló kínai aranyláz történelmi eseteivel (Kuo, 2017; Loubere & Crawford, 2017). A beáramlás tartósan ellenséges médiavisszhangot váltott ki, és széles körű neheztelést váltott ki a lakosságból, ami diplomáciai válaszlépéseket váltott ki. A növekvő kínaiellenes retorikától el nem ragadtatva például a ghánai kínai nagykövetség 2017-ben a ghánai kormánynak írt levelében figyelmeztette Ghánát a növekvő kínaiellenes érzelmek negatív visszhangjára (Nyabor, 2017). Válaszul a ghánai elnök tagadja, hogy Ghána Kína-ellenes kampányt folytatna (Kanarku, 2017).

Az ékeskedő politika mindebben az, ahogyan az ország két fő politikai pártjának funkcionáriusai megpróbálták politikai támogatásra felhasználni az országban folytatott kínai tevékenységekkel kapcsolatos érzelmi kérdéseket. A Nemzeti Demokratikus Kongresszus (NDC) előző kormányát rendszeresen azzal vádolták, hogy nem teljesítette a kínai bányászok beáramlásának megállításával kapcsolatos kötelezettségeit, és azzal is, hogy megvédte őket (Aidoo, 2016; Crawford & Botchwey, 2016). A bírálókat nagy részét általában az akkoriban vezető ellenzéki Új Hazafias Párt (NPP) funkcionáriusai vezették, és elsősorban a szélesebb politikai támogatottság mozgósítása érdekében dolgozták ki, a kínai tevékenységgel elégedetlenkedőkre apellálva. Az NPP vezetője, Nana Akoffo-Addo például a 2016-os választásokat megelőző kampánygyűlésen egy közvetlen felhívás keretében bírálta az NDC vezette kormány hozzáállását a kisipari bányászat kérdéséhez, és felhívta a választókat, hogy szavazzák le az NDC-kormányt (Ghanaweb.com, 2016). Továbbá az NPP a kiáltványában megismételte, hogy kész biztosítani, hogy a kisipari bányászat a megfelelő rendeletek által előírt szabályok szerint folyjon, amennyiben hatalomra kerül (NPP, 2016). Felismerve a választókhöz intézett felhívás hatékonyságát, az NDC-kormány viszont biztosította a választókat arról, hogy elkötelezett a külföldi részvétel kérdésének megoldása mellett, ha hatalmon maradása esetén megszavazzák. Kiáltványában rámutatott az "Ásvány- és bányászati (módosító) törvény" elfogadására - amely megerősíti a külföldiek kisipari bányászatban való részvételének tilalmát, miközben megerősíti az államnak a bányászati berendezések elkobzására vonatkozó hatáskörét - mint az egyik jelentős eredményére és a külföldiek belépésének megszüntetése iránti elkötelezettségének jelére (NDC, 2016).

Bár nehéz megállapítani, hogy a stratégia milyen hatással volt a választások tényleges eredményére, az NDC-kormány elvesztette a 2016-os általános választásokat, és ezzel rekordot döntött, mivel ez volt az első alkalom, hogy hivatalban lévő elnök elveszített egy választást Ghánában. A példátlan választási eredmény utóhatása egy talán még közvetlenebb Kína-ellenes populista retorikát vezetett be. Ez a kínai bányászok sorozatos letartóztatásával és kitoloncolásával kezdődött, köztük egy hírhedt bányaberuházó, *Aisha Huang* és bűntársai 2017-ben (*Daily Guide*, 2017). Míg az NPP-kormány a letartóztatást a törvényeket semmibe vevő kínai bányászok megállítására tett kampányígéretének jeleként hirdette, az ellenzéki NDC azzal vádolta a kormányt, hogy közvetlen kapcsolatban áll a kínaiakkal (Peacefonline.com, 2017). Széles körű aggodalom és mélyreható nyilvános ékelődés következett, amikor 2019 áprilisában egy magas rangú kormányminiszter azt javasolta, hogy a hírhedt *Aisha Huangot* büntetőeljárás nélkül toloncolják ki, mert attól tartanak, hogy

veszélybe kerül Ghána és Kína kapcsolatai (Ghanaweb.com, 2019). Ezt kihasználó az ellenzéki NDC Kína-ellenes populista stratégiát fogadott el. Egy sajtótájékoztatón és az azt követő médiainterjúkban a párt

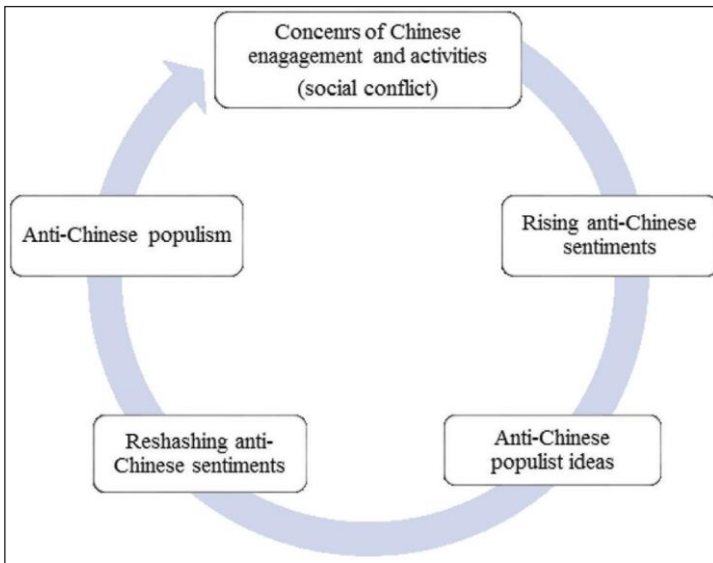
A nemzeti kommunikációs tisztviselő azzal vádolta a kormányt és az elnököt, hogy pénzért eladják Ghánát a kínaiaknak (Peacefmonline.com, 2019). Az NDC megduplázta a tétet, és ígéretet tett arra, hogy kiadatási eljárásokat indít, hogy a kitoloncolt kínai bányászt visszahozzák, hogy Ghánában álljon bíróság elé, ha a 2020-as választásokon visszazavazzák a hatalomba (Graphic Online, 2019).

Összefoglaló: A kínaiellenes populizmus alapjai Afrikában

Hess és Aidoo (2015) a kínaiak afrikai szerepvállalására adott nyilvános reakciókat vizsgálva azt állította, hogy a látszólagos Kína-ellenességet nem a kínai szerepvállalás terjedelme vagy jellege befolyásolja Afrikában, hanem a politikai lehetőségeket teremtő konkrét politikai és intézményi kontextusok formái. Vitathatatlan, hogy a megfigyelt valóság az, hogy a Kína-ellenes populizmus elsősorban a Kína növekvő szerepével és befolyásával kapcsolatos növekvő aggodalmak miatt merül fel. Amint azt korábban említettük, az afrikai vezető elitek általában üdvözölték Kína afrikai politikai elkötelezettségét, amely némileg előfeltételezi a be nem avatkozás és a szuverenitás tiszteletben tartásának elvét. Miközben azonban a kormányok elfogadják Kína belpolitikai ügyekbe való be nem avatkozását, mint a nyugati feltételrendszer típusú elkötelezettség alternatíváját, az összes esetből származó bizonyítékok arra utalnak, hogy a Kína iránti fogékonyság a kínai növekvő politikai és gazdasági befolyással szemben óvatos közvéleményt eredményezett. Következésképpen, mivel a Kínáról alkotott közvélemény folyamatosan romlik, és a társadalmi konfliktusok növekednek, a kritikusok és az ellenzéki politikai szereplők a közvélemény aggodalmait azzal vádolják, hogy a kormányzó elitet Kína korrumpálja, egy olyan "államfogás" keretében, ahol Kína biztosítja az uralkodó elit szükségleteit, cserébe azért, hogy Kína létfontosságú erőforrásokhoz és befolyáshoz jusson. Végső soron a Kína-ellenes populizmus kiváltó okai, amint azt az alapjául szolgáló esetek mutatják, a kínai megmagyarázhatatlan tevékenységekkel és elkötelezettséggel kapcsolatos aggodalmakból eredő társadalmi konfliktusok (lásd az 1. ábrát). A legtöbb esetben a tisztességtelen kínai gazdasági gyakorlatoktól és a foglalkoztatással kapcsolatos fenyegetésektől való félelem volt az emberek Kínával kapcsolatos megítélését alakító jelentős alap. A Kína-ellenes érzelmek minden esetben hangsúlyossá válnak, azonosítják és politikai színtérre emelik, majd populista stratégiaként használják fel a választási sikerek növelésére. A politikai szereplők - akár átmeneti, akár nyílt, akár zárt rendszerben - hajlamosak azonosítani és szítani a Kína-ellenes érzelmeket gerjesztő kiemelkedő tényezőket, hogy politikai céljaik érdekében népi támogatást szerezzenek.

Egyszerűbben fogalmazva, a kínaiellenes populizmus a társadalmi-gazdasági problémák okozta társadalmi konfliktusokban virágzik, ahol a kínai jelenlétet vagy tevékenységeket a kínaiak hozzájáruló tényezőnek tekintik. Ezért a populista szereplők hajlamosak a kínai befolyás és a "kizsákmányolás" retorikája alapján azonosítani a Kína-ellenes érzelmeket kiváltó különböző tényezőket, és azokat sürgős megoldást igénylő válságként felidézni. Ez a folyamat beleillik Moffitt (2015) modelljébe, amely szerint a populista szereplők azonosítanak és válság szintjére emelnek egy problémát, éket vernek az emberek

és a felelősök közé, propagálják a problémát a médián keresztül, majd egyszerűsített megoldást mutatnak be a problémára. Mind Zambiában, mind

1. ábra. A kínaiellenes populizmus ok-okozati ciklusa

Forrás: A szerző.

Zimbabwe, a növekvő Kína-ellenes érzelmek a kínaiellenes populizmus retorikai stratégiájához vezettek a politikai versenyben. Ghánában, bár a Kína-ellenes populizmus nem játszott olyan élvonalbeli szerepet, mint Zambiában és Zimbabweban, a növekvő Kína-ellenes érzelmek felemelésének és ékként való egyesítésének stratégiája megfigyelhető. A ghánai eset tehát azt mutatja, hogy bár egyes politikai vezetők elkerülhetik a Kína-ellenes populista platformon való közvetlen meglovaglás stratégiáját, a pártfunkcionáriusok mégis felemelhetik és felhasználhatják a Kína-ellenes retorikát politikai előnyszerzésre. Feltűnő, hogy azokban az esetekben, amikor a kínai jelenlét vitatott volt, de nem vált választási kérdéssé, egyes polgárok a közösségi médiát használták, hogy politikailag felhívják a figyelmet arra, hogy Kína kérdését a politikai versenyben a politikai diskurzusba emeljék. Egy aggódó kenyai például 2019 májusában felszólított arra, hogy Kína adósságcsapdája legyen kiemelt téma a 2022-es kenyai elnökválasztáson.⁷

Záró elemzés és megjegyzések

Hogyan játsszák ki az afrikai politikusok és politikai pártok a "Kína-kártyát"?⁸ Miután áttekintettük a kiemelkedő témák politikai célokra való felhasználásának elméleti alapjait, és megvizsgáltuk az afrikai országok - Zambia, Zimbabwe és Ghána - eseteit, ez a cikk empirikusan megmutatta, hogy egyes afrikai politikusok hogyan használják fel populista stratégiaként a Kína-ellenes érzelmek kiemelkedő elemeit. Ahogy Kallis (2018) megjegyezte, a populizmus vonzereje akkor jelentkezik, amikor az emberek külső erők áldozatainak tekintik magukat, és ezért populista stratégiák mellett érvelnek. Az ilyen

a "nép" általános öntudata, ahogy Cooper (1987, 99. o.) állítja, "a radikalizmus ereje lehet, vagy könnyen manipulálható a demagógok által". Ebben az összefüggésben a kínaiak növekvő szerepének és befolyásának vélt fenyegetése azt eredményezte, hogy egyesek elégedetlenek Kína jelenlétével, Kínát hibáztatják a problémáikért, és megoldásokat szorgalmaznak. Az emberek így fogékonyvá válnak a Kína-ellenes populista eszmékre.

Ez hasonló például az új jobboldali populizmushoz Európában, amely általában olyan kérdésekre összpontosít, mint a bevándorlás és a nacionalizmus (Woods, 2017). A legtöbb ilyen esetben például a bevándorlás és a globalizáció által érzékelt fenyegetés azt eredményezte, hogy a legtöbb ember külső erők áldozatának látja magát, és így a populista eszmék célpontjának. Egyszerűen fogalmazva, hasonlóan az európai újjobboldali populista stratégiákhoz, amelyeket többnyire a bevándorlás és a globalizáció káros hatásaiból eredő közvélemény elégedetlensége és elégedetlensége befolyásol, például a kínaiellenes populizmus is az afrikaiak és a kínaiak közötti társadalmi konfliktusból ered. A társadalmi konfliktus a kínaiak megmagyarázhatatlan szerepével és tevékenységével kapcsolatos társadalmi-gazdasági aggályokból és elégedetlenségéből fakad (lásd a 2. táblázatot). Valójában minden vizsgált esetben a kínaiellenes érzelmek és az ebből eredő kínaiellenes populizmus közös alapja a társadalmi konfliktusok növekedése, mivel a kínai gazdasági érdekek és üzleti jelenlét a helyiek kárára virágzik.

Az alapvető hasonlóság ellenére vannak finom különbségek. Míg Európában és Amerikában a populizmust a legtöbb esetben elsősorban a vékony ideológia bal- és jobboldali változatai jellemzik (lásd Ivaldi et al., 2017; Roberts, 2018),

2. táblázat. A kínaiellenes érzelmeket és a társadalmi konfliktusokat kiváltó tényezők

Alapvető tényezők	Zambia	Zimbabwe	Ghána
A kínaiak munkahelyek/üzletágak átvételének megítélése helyiek			
A kínai vállalatok tisztességtelen munkaügyi politikájára vonatkozó állítások/ munkaügyi visszaélések			
A kínai cégek földrablásának észlelése vagy egyének			
A kínai termékek alacsony minőségének megítélése			
A kínai erőforrás-kitermelési program megítélése			
A kínaiak vádja az illegális bányászatban való részvétellel kapcsolatban			
tevékenységek			
A helyi törvények megsértésének vádja			
A kínai kereskedők tisztességtelen versenyének nézete a			
helyi kereskedők			
A kínai állampolgárok/munkavállalók észlelt magatartása a			
ország			
Kína megítélése, hogy egy korrupt kormányt segít egy korrupt kormánynak			
támogatások/kölcsönök			
A kormány tétlensége az olyan kérdések megoldásában, amelyek			

Kínai

13(1)

A Kínával kötött rossz kétoldalú megállapodások
(segélyek a
erőforrás-hozzáférés)

Forrás: A szerző összeállítása különböző média- és szakirodalmi forrásokból.

a Kína-ellenes populizmus nem ideológiai alapokon nyugszik. Ehelyett elsősorban választási célokra használják fel, mint egy éket verő témát. Más szóval, a Kína-ellenes populista stratégia elsődleges mozgatórugója a Kínával kapcsolatos széles körben elterjedt negatív aggodalmak kihasználása a népszerűség és a választási haszon érdekében, nem pedig a retorika helyreállítása.

Klasszikus példa erre az, amikor a kínaiellenes populista hullám győztesévé válás után a zambiai Michael Sata többnyire visszalépett a fenyegető retorika nagy részétől. Lényegében Sata és PFP-je "Kína kritikusából Kína és a zambiai-kínai kapcsolatok (mint kormánypárt) határozott védelmezőjévé vált" (Matambo, 2020, 92. o.). Ez ellentétben áll például más populista vezetőkkel Európában és Amerikában, ahol erőfeszítéseket tettek annak a populista retorikának az aktualizálására, amely eleve hatalomra juttatta őket. Az afrikai Kína-ellenes populizmus tehát nem más, mint egy választói mozgósítási stratégia, amely a közelmúltban felerősödött Kína-ellenes érzelmeken alapul.

Záró megjegyzésként érdemes rámutatni, hogy a Kína-ellenesség erősödő érzelmei, amelyek teret adtak a Kína-ellenes populizmusnak, a megfigyelések szerint nem a külföldi tevékenységekkel és befolyással szembeni általános ellenszenvből erednek, hanem általában Kína ellen irányulnak, főként a kínai szerepvállalás nem hagyományosnak és kizsákmányolónak vélt jellege miatt. Ebből az következik, hogy a jelenséget a kínai szerepvállalás megközelítésének megváltoztatásával lehet gyengíteni. Vagyis, ha Kína megközelítését átláthatóbbnak és a gyakorlatban "nyugatibbnak" éreznék, a negatív érzelmek és azok következményei minimálisak lennének. Ironikus módon azonban, míg az afrikaiak általában a nyugati megközelítést támogatják vagy preferálják annak vélt tisztességessége, átláthatósága és elszámoltathatósága miatt; az afrikai vezetők, amint azt az előző szakaszban említettük, általában szeretik, hogy Kína megközelítése eltér a kötelezettségvállalás nyugati megközelítésétől. A kínai megközelítés vonzó jellege miatt úgy vélik, hogy az afrikai kormányoknak bizonyos fokú pénzügyi autonómiát és szabadságot biztosít a befektetésekhez vagy a kiemelt projektek megvalósításához. Ez teszi tehát a kínai kötelezettségi megközelítést az afrikai kormányok számára előnyösebb alternatívává a nyugati megközelítéssel szemben, amely nem kínál nagy költségvetési autonómiát, hanem inkább feltételekhez kötött.

Mindent egybevetve, a növekvő Kína-ellenesség és az ebből fakadó Kína-ellenes populizmus következményeit nem lehet alábecsülni. Nemcsak az Afrika-Kína kapcsolatok javulására jelent veszélyt, hanem Kína globális státuszára és ambiciózus külpolitikájára nézve is dekadens. Amellett, hogy akadályozza Kína világszerte növekvő beruházásait és érdeklődését, a jelenség hosszú távon a Kína-ellenes érzelmek szélesebb politikai támogatottságú paradigmáját eredményezheti, párhuzamosan például Ausztráliával, ahol a XIX. század végén a tartós Kína-ellenes érzelmek a kínaiellenes populista politika mintáját eredményezték (lásd Markey, 1978). Megelőző intézkedésként a hagyományos megközelítést kellene megfontolni a kínai diplomáciai, befektetési, üzleti és támogatási kötelezettségvállalások és tevékenységek más országokkal való folytatásának és végrehajtásának módját illetően.

Köszönetnyilvánítás

Hálás vagyok Dwayne Woods professzornak a Purdue Egyetemről a cikkhez fűzött

hasznos megjegyzéseiért és útmutatásaiért. Köszönet továbbá Dr. ~~Andrea~~ Ghiselli-nek a Fudan University/Torino egyetemről.

a World Affairs Institute-nak és Dr. Peng Hu-nak a Fudan Egyetemről az előzetes változathoz fűzött hasznos megjegyzéseikért.

Összeférhetetlenségi nyilatkozat

A szerző nem jelentett be potenciális összeférhetetlenséget a kutatással, a szerzőséggel és/vagy a cikk közzétételével kapcsolatban.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a cikk szerzőségéhez és/vagy közzétételéhez.

ORCID iD

Hagan Sibiri <https://orcid.org/0000-0002-2169-3868>

Megjegyzések

1. Ghánában és Zambiában a következő évben, azaz 2020 decemberében és 2021 augusztusában ismét választások lesznek. Zimbabweban viszont nemrég, 2018 júliusában tartottak választásokat, a következő választásokat pedig várhatóan 2023-ban tartják.
2. Arról, hogy miért erősödik Afrikában a Kína-ellenesség, lásd Aidoo (2018).
3. Bár Kína Afrikával kapcsolatos kötelezettségvállalásait általában a "Kína Afrika-politikája" keretdokumentum vezérli, amely egy egységes fogalomban vázolja Kína Afrikával való többoldalú együttműködésre vonatkozó integrált elképzeléseit, Kína kötelezettségvállalásai és tevékenységei országonként eltérőek. Ennek során az afrikaiak Kínával kapcsolatos megítélése, valamint a Kína-ellenes érzelmek mértéke és forrása is eltérő lehet a különböző afrikai országokban.
4. Interjú Liona Muchenjével, zimbabwei szabadúszó újságíróval, a Berkeley-i Kaliforniai Egyetem egykori hallgatójával (2019. január).
5. A beszéd további részleteit lásd a *Herald*ban (2018). <https://www.herald.co.zw/ill-boot-out-chinese-chamisa/>
6. A 2006. évi ásványi nyersanyagokról és bányászatról szóló törvény (703. törvény) [83. szakasz a) pont] kifejezetten kimondja, hogy: A kisipari bányászati tevékenységre vonatkozó engedély csak akkor adható ki, ha az illető személy ghánai állampolgár".
7. Maxwafula (Maxwafula1). "Az adósságkrízisnek kiemelt témának kell lennie a 2022-es elnökjelölti vita során. #RejectChinaLoans." 2019. május 10., 21:40. Tweet.
8. Giles Mohan és Marcus Power (2008) először tette fel ezt az érdekes kérdést, mint a jövőbeli kutatók számára kulcsfontosságú kérdést, amelyet cikkükben feltárnak.

Hivatkozások

- Aidoo, R. (2016). A galamsey és a Kína-ellenesség politikai gazdaságtana Ghánában. *African Studies Quarterly*, 16(3-4), 55-72.
- Aidoo, R. (2018, április 18.). Miért növekszik a Kína-ellenesség Afrikában. *Hatodik hang*. <http://www.sixthtone.com/news/1076/why-anti-chinese-sentiment-africa-rise>
- Abubakar, M. (2019, április 25.). Mike Zhang lett az első kínai, aki törzsfőnöki címet kapott cím Kano állam számára. BBC. <https://www.bbc.com/pidgin/tori-48048362>
- BBC. (2018. május 2.). A zimbabwei ellenzéki MDC "ki fogja utasítani a kínai befektetőket". <https://www.bbc.com/news/world-africa-43973908>.

- Beyongo, M. (2017). Kína környezeti lábnyoma: A zambiai példa. In J. Golley, L. Jaivin, & L. Tomba (szerk.), *Control: Kína történetének évkönyve 2016* (pp. 299-305). ANU Press.
- Boyte, H. (2012). Bevezetés: A populizmus mint másfajta politika visszaszerzése. *The Good Society*, 21(2), 173-176.
- Campi, A. (2004). *Emlékezés december 17-re: az 1882-es kínai kirekesztési törvény hatályon kívül helyezése*.
Bevándorláspolitikai Központ.
- Carbone, G. (2005). A "populizmus" Afrikába látogat: Museveni Joweri és a pártok nélküli demokrácia esete Ugandában. The Crisis States Research Centre és az LSE.
- Chang, G. (2012). Kína és Amerika sorsának követése: A tizenkilencedik századi képzelet és miért tartott olyan sokáig a bevándorlás korlátozása. *Journal of Asian American Studies*, 15(2), 145-169.
- Cooper, F. (1987). Ki a populista? *African Studies Review*, 30(3), 99-103.
- Crabtree, J. (2018, május 3.). A zimbabwei ellenzéki vezető állítólag a kínai befektetőket akarja kirúgni. *CNBC*. <https://www.cnbc.com/2018/05/03/zimbabwe-opposition-leader-wants-to-give-china-investors-the-boot.html>
- Crawford, G., & Botchwey, G. (2016). *Konfliktus, összejátszás és korrupció a ghánai kisipari aranybányászatban: Kínai bányászok és az állam*. Nemzetközi Társadalomtudományi Intézet.
- Napi útmutató*. (2017. május 9.). Letartóztatták a kínai galamsey-királyfőnököt. *Modern Ghana News*. <https://www.modernghana.com/news/773997/chinese-galamsey-kingpin-busted.html>. Danubrata, E., & Suroyo, G. (2017, április 18.). Indonéziában a munkaügyi súrlódások és a politika Kína-ellenes érzelmeket gerjeszt. *Reuters*. <https://www.reuters.com/article/us-indonesia-election-china/in-indonesia-labor-friction-and-politics-fan-anti-chinese-sentiment>.
- idUSKBN17K0YG
- de la Torre, C. (szerk.). (2018). A populista vezetők hatása az afrikai demokráciára. In *Routledge kézikönyv a globális populizmusról*. 17. fejezet. Routledge.
- Fan, H. (2012). Az 1967-es burmai Kína-ellenes zavargások és a kínai-burmai kapcsolatok. *Journal of Southeast Asian Studies*, 43(2), 234-256.
- Fan, H. (2014). *Kína elleni ellenségesség Mianmarban*. Délkelet-ázsiai Tanulmányok Intézete. Friedrich-Ebert-Stiftung (2014). *Zimbabwe "keletre tekintő politikája" most Kínára összpontosít*.
Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Gadzala, A. (2010). A formális szektorból az informális szektorba való átmenet: A kínai jelenlét vizsgálata Zambiában. *Review of African Political Economy*, 37(123), 41-59.
- Ghanaweb.com. (2016. július 15.). Az NPP legalizálni fogja a "galamsey"-t - Akufo-Addo. <https://www.ghanaweb.com/GhanaHomePage/NewsArchive/NPP-will-regularizegalamsey-Akufo-Addo-455652>
- Ghanaweb.com. (2019. április 20.). *Osafo Maafo forró; megállás nélkül sült a "galamsey-királynő" megjegyzései miatt*. <https://www.ghanaweb.com/GhanaHomePage/NewsArchive/Osafo-Maafo-is-hot-roasted-nonstop-over-Galamsey-queen-comments-740023>
- Geerts, S., Xinwa, N., & Rossouw, D. (2014). *Az afrikaiak megítélése a kínai vállalkozásokról Afrikában: A survey*. Dél-afrikai Etikai Intézet.
- Gidron, N., & Bonikowski, B. (2013). *A populizmus fajtái: Irodalmi áttekintés és kutatási menetrend*. Weatherhead Center for International Affairs.
- Gong, S. (2007). *Kínai munkavállalók Afrikában: Munkakörülmények és lehetséges konfliktusok*.
UCLA Nemzetközi Intézet.
- Grafikus Online*. (2019. április 27.). Az NDC kiadja Aisha Huangot Ghánának büntetőeljárás lefolytatására

-Ablakwa. <https://www.graphic.com.gh/news/general-news/ghana-news-ndc-plans-to-extradite-aisha-huang-for-prosecution-ablakwa.html>.

- Griffiths, J. (2018, április 4.). Kína választási kérdéssé válik Ázsiában. És ez rossz hír Peking számára. *CNN*. <https://edition.cnn.com/2019/04/04/asia/china-indonesia-election-influence-asia-intl/index.html>
- Hanauer, L., & Morris, L. (2014). *Kínai szerepvállalás Afrikában: Az amerikai politika mozgatórugói, reakciói és következményei*. RAND Corporation.
- Hare, P. (2007). Kína és Zambia: A minden időjárás barátsága viharos időjárásba ütközik. *China Brief*, 7(5).
- Harris, K. (2006). "Egy kínai esélye sincs": Kínai munkaerő Dél-Afrikában és az Amerikai Egyesült Államokban. *Historia*, 51(2), 177-197.
- Hellström, J. (2009). *Kína feltörekvő szerepe Afrikában: Stratégiai áttekintés*. FOI tanulmányok az afrikai biztonságról.
- Herald*. (2018. május 2.). Ki fogom bootolni a kínait: Chamisa. <https://www.herald.co.zw/ill-boot-out-chinese-chamisa/>
- Hess, S., & Aidoo, R. (2015). *A kínaiellenes populizmus gyökereinek feltérképezése Afrikában*. Springer Cham.
- Hobolt, S., & de Vries, C. (2015). Problémavállalkozás és pártverseny. *Comparative Political Studies*, 48(9), 1159-1185.
- Human Rights Watch. (2011). "Kirúgnak, ha megtagadod": Munkaiügyi visszaélések a zambiai kínai állami tulajdonú rézbányákban. Human Rights Watch.
- Ivaldi, G., Lanzone, M., & Woods, D. (2017). A populizmus fajtái a bal-jobb spektrumon keresztül: A Front National, az Északi Liga, a Podemos és az Öt Csillag mozgalom esete. *Swiss Political Science Review*, 23(4), 354-376.
- Jansen, R. (2015). Populista mozgósítás: A populizmus új elméleti megközelítése. In C. de la Torre (szerk.), *A populizmus ígérete és veszélyei: Globális perspektívák* (pp. 159-188). University Press of Kentucky.
- Kallis, A. (2018). Populizmus, szuverenizmus és a területi nemzetállam valószínűtlen újbóli megjelenése. *Fudan Journal of Humanities and Social Sciences*, 11, 285-302.
- Kanarku, N. A. (2017, április 16.). *Tartsák tiszteletben a törvényeinket - Nana Addo a kínai galamsey-üzemeltetőknek*. Citifononline.com. <http://citifononline.com/2017/04/16/respect-our-laws-nana-addo-to-chinese-galamsey-operators/#sthash.LfrUIBVJ.dpuf>
- Kimuyu, H. (2019, június 25.). Jaguár ultimátuma Matiang'i-nak a kínai gikomba invázióról-VIDEÓ. *Nairobi News*. <https://nairobi.news.nation.co.ke/news/jaguars-24-orai-ultimatum-matiangi-nak-a-kina-i-invaziorol>
- Kragelund, P. (2009). A betegség vagy a gyógyítás része? Kínai befektetések a zambiai bányászati és építőipari ágazatban. *European Journal of Development Research*, 21(4), 644-661.
- Kuo, L. (2017). A kínai migránsok megváltoztatták Dél-Afrika arcát. Most pedig távoznak. *Quartz Africa*. <https://qz.com/africa/940619/chinese-traders-changed-south-africa-now-theyre-leaving/>
- Lampert, B., & Mohan, G. (2014). Kínai-afrikai találkozások Ghánában és Nigériában: A konfliktustól a konvivialitásig és a kölcsönös előnyökig. *Journal of Current Chinese Affairs*, 43(1), 9-39.
- Langan, M. (2018). *A neokolonializmus és a "fejlődés" szegénysége Afrikában*. Palgrave Macmillan.
- Lekorwe, M., Chingwete, A., Okuru, A., & Samson, R. (2016). *Kína növekvő afrikai jelenléte nagyrészt pozitív kritikát kap a közvéleménytől* (Dispatch No. 122). Afrobarometer.
- Leslie, A. N. (2016). Zambia és Kína: Munkástüntetés, civil társadalom és az ellenzéki politika szerepe az állami szerepvállalás felemelésében. *African Studies Quarterly*, 16(3-4), 89-106.

- Loubere, N., & Crawford, G. (2017). Oda és vissza: A kínai aranyláz konceptualizálása Ghánában. In I. Franceschini, K. Lin, & N. Loubere. (Szerk.), *Made in China évkönyv 2016: Zavarok az égben* (pp. 116-121). ANU Press.
- Lowy Intézet. (2019). *Az ausztrálok világhoz való hozzáállásának megértése*. Lowy Institute.
- Lusakatimes.com. (2007. november 2.). Eladó a vitatott PF beszéd a Harvard Egyetemen. <https://www.lusakatimes.com/2007/11/02/controversial-pf-speech-at-harvard-university-on-sale/>
- Marfaing, L., & Thiel, A. (2013). A kínai vállalkozások hatása a piacra lépésre Ghánában és Szenegálban. *Afrika*, 83(4), 646-669.
- Markey, R. (1978). Populista politika. *Labor History*, 35(1), 66-79.
- Martin, G. (1987). Ideológia és gyakorlat Thomas Sankara 1983. augusztus 4-i burkina fasói populista forradalmában. *Issue: Quarterly Journal of Opinion*, 15(1987), 77-90.
- Matambo, E. (2020). Koreografált szinofóbia? Kína identitásának elemzése a zambiai hazafias front szemszögéből. *Africa Review*, 12(1), 92-112.
- McCormick, D. (2008). Az afro-kínai kapcsolatok afrikai felfogása. In Y. Yu (szerk.), *Kína-Európa-Afrika együttműködés: Esélyek és kihívások* (pp. 187-204). Shanghai Institutes for International Studies Friedrich-Ebert-Stiftung, Sanghaj.
- Moffitt, B. (2015). Hogyan kell válságot előadni: Egy modell a válság kulcsszerepének megértéséhez a kortárs populizmusban. *Kormány és ellenzék*, 50(2), 189-217.
- Mohan, G., & Power, M. (2008). Új afrikai választások? A kínai elkötelezettség politikája. *Review of African Political Economy*, 35(115), 23-42.
- Musanga, T. (2017). A zimbabwei-kínai kapcsolatok perspektívái Wallace Chirumiko "Made in China" (2012) és NoViolet Bulawayo "We need new names" (2013) című műveiben. *Journal of African Cultural Studies*, 29(1), 81-95.
- NDC. (2016). *Életek megváltoztatása, Ghána átalakítása*. Nemzeti Demokratikus Kongresszus. NPP. (2016). *Kiáltvány kiemelve a 2016-os választásokra*. Új Hazafias Párt.
- Nyabor, J. (2017, április 8.). *A galamsey-riportok miatt feldühödött kínai misszió méltányosságra szólít fel*. Citifmonline.com. <http://citifmonline.com/2017/04/chinese-mission-angry-over-galamsey-reportage-calls-for-fairness/>
- Obikili, N. (2018). *Beteljesületlen elvárások és populista politika: Az EFF megjelenésének vizsgálata Dél-Afrikában*. Economic Research Southern Africa.
- Peacefmonline.com. (2017. május 12.). *Chairman Wontumi hozta a 'Galamsey Queen'-t Ghánába - Solomon Nkansah állítja* (VIDEÓ). <http://www.peacefmonline.com/pages/politics/politics/201705/314303.php>
- Peacefmonline.com. (2019. április 24.). 'Esau' Akufo-Addo pénzért eladja Ghána születési jogát a kínaiaknak - Sammy Gyamfi. <http://www.peacefmonline.com/pages/politics/politics/201904/380724.php>.
- Pew Research Centre (2016). *2016 tavaszi globális attitűdfelmérés*. Pew Research Centre.
- Resnick, D. (2014). *Városi szegénység és pártpopulizmus az afrikai demokráciákban*. Cambridge University Press.
- Resnick, D. (2015). Az afrikai populizmus változatai összehasonlító perspektívában. In C. de la Torre (szerk.), *A populizmus ígérete és veszélyei: Globális perspektívák* (pp. 317-348). University Press of Kentucky.
- Resnick, D. (2017). Populizmus Afrikában. In C. R. Kaltwasser, P. Taggart, P. O. Espejo, & P. Ostiguy (szerk.), *The Oxford handbook of populizmus*. Oxford University Press.
- Reuters, T. (2019, november 15.). Srí Lankán tartják az 1. elnökválasztást az ISIS-tagszervezetek pusztító támadásai óta. *CBC*. <https://www.cbc.ca/news/world/sri-lanka-election-preview-1.5360575>
- Roberts, K. (2018). Baloldal, jobboldal és a politikai verseny populista strukturálása. In C. de la Torre (szerk.), *Routledge handbook of global populizmus*. Routledge.

- Rothchild, D., & Gyimah-Boadi, E. (1989). Populizmus Ghánában és Burkina Fasóban. *Current History*, 88(538), 221-244.
- Kaltwasser, C. R. (2017). A populizmus és a rá adandó válasz kérdése. In C. R. Kaltwasser, P. Taggart, P. O. Espejo, & P. Ostiguy (Eds.), *The Oxford handbook of populizmus*. Oxford University Press.
- Sautman, B., & Yan, H. (2009). Afrikai perspektívák a Kína-Afrika kapcsolatokról. *China Quarterly*, 199(szeptember), 728-759.
- Sautman, B., & Yan, H. (2012). Kísértetek üldözése: A kínai elitelt munkaerő fejlődő országokba történő exportjának pletykái és reprezentációi. *China Quarterly*, 210(június), 398-418.
- Sautman, B., & Yan, H. (2015). *A kínai vállalkozások lokalizálása Afrikában: A mítoszoktól a szakpolitikákig*. HKUST Institute for Emerging Market Studies.
- Sibiri, H. (2018). Miért éppen Kína? A perspektíva Afrikán belülről. *Harvard Africa Policy Journal*. <http://apj.hkspublications.org/why-china>.
- Sun, I. Y., Jayaram, K., & Kassiri, O. (2017). *Az oroszlánok és a sárkányok tánca: Hogyan kapcsolódik össze Afrika és Kína, és hogyan alakul a partnerség?* McKinsey Global Institute.
- Swanström, N., & Nyérén, P. (2017). *Kína nyugatra vonulása: Buktatók és kihívások Nagy-Közép-Ázsiában*. Institute for Security and Development Policy.
- The Economist*. (2011. április 20.). A kínaiak Afrikában: Trying to pull together. https://www.economist.com/briefing/2011/04/20/trying-to-pull-together?story_id=18586448.
- Vines, A. (2017, november 20.). Mekkora Kína befolyása Zimbabwében? BBC. <https://www.bbc.com/news/world-africa-42012629>
- Wafula, P. (2018, július 8.). Revealed: Az SGR dolgozóival rosszul bántak a kínai urak. *The Standard Media*. <https://www.standardmedia.co.ke/business/article/2001287179/revealed-sgr-workers-treated-badly-by-chinese-masters>.
- Wai, W. C. (2018, április 23.). A Kína-ellenes érzelmek nem vezetnek jóra: A sztárrovatvezető. *The Strait Times*. <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/anti-china-sentiments-will-do-no-good-the-star-columnist>.
- Wegenast, T., Strüver, G., Giesen, J., & Krauser, M. (2017). *Afrika kárára? A kínai bányászati tevékenységek társadalmi hatásának lebontása* (308. sz. munkadokumentum). GIGA kutatási program.
- Wiant, F. (2002). A frakciós diskurzus kihasználása: Ék témák a kortárs amerikai politikai kampányokban. *Southern Communication Journal*, 67(3), 276-289.
- Woods, D. (2017). A populizmus a modelljét keresve. *Chinese Political Science Review*, 2, 253-265.
- Világbank. (2015). *Zambia economic brief: Making mining work for Zambia*. Világbank-csoport.
- Žižek, S. (2006). A populista kísértés ellen. *Critical Inquiry*, 32(3), 551-574.